

Manifesto: Unha renda básica na actual situación de crise económica

20090506

A crise económica está golpeando dunha forma moito maior do que se pensaba tan só fai uns poucos meses. Actualmente xa todas aquelas persoas minimamente informadas comparten a opinión de que estamos ante unha situación de crise sen precedentes desde o crack de 1929. Pero hai pouco máis dun ano, aínda eran moitos os que consideraban que nos atopabamos nunha situación económica mala, pero de moi curta duración. Tratábase, segundo esta forma de ver, dunha crise entre outras das varias que houbo desde mediados do século pasado. Todo indica que non é así.

As consecuencias sociais desta crise económica están sendo graves. Aínda que é imposible asegurar se a mediados de 2009 achámonos nos comezos ou no ecuador [a finais, seguro que non] da crise, algunhas das consecuencias xa son catastróficas. Especialmente para os sectores da poboación que están perdendo os postos de traballo. O incremento do desemprego estase realizando a unha velocidade e a unhas magnitudes descoñecidas en moitísimos anos. Todas as previsións quedan curtas ao coñecerse os datos reais. Ningunha previsión mencionou que a taxa de desemprego chegaría ao 17,3% no primeiro trimestre de 2009, como agora se sabe. Existen previsións dalgúns investigadores que chegan a estimar ata o 30% de desemprego para finais de 2010. En calquera caso, situados a mediados de 2009, o número de desempregados no Reino de España xa excede oficialmente os 4 millóns. Agrava o futuro saber que a recuperación económica, cando se acabe producindo, non poderá absorber en pouco tempo estes niveis de desemprego. No mellor dos casos necesitaríanse moitos anos de crecemento sostido para absorber os 5 millóns de parados que faltará pouco por alcanzar ou ata quedarán excedidos no momento culminante da destrución de emprego.

A porcentaxe de pobres da economía española permaneceu moi similar ao longo das últimas décadas. A crise económica está comportando un aumento rápido da pobreza. foron necesarias taxas de crecemento económico substancial ao longo dos últimos lustros para manter a proporción de pobres próxima ao 20%, mentres que a actual situación aumentará a proporción de persoas que se situarán por baixo do limiar da pobreza.

O impacto xeneralizado da crise puxo tamén de manifesto as claras debilidades dunha rede de protección social deficiente, fragmentada e contradictoria. O goberno viuse

ademais obrigado a activar precipitadamente numerosas medidas de emerxencia ante a crise, que agravan se cabe a arbitrariedade e os sesgos do noso sistema de protección social.

Ante unha situación como a actual, cremos que a proposta da renda básica, unha asignación monetaria incondicional para toda a cidadanía e persoas con residencia acreditada, podería representar moitos beneficios para os sectores da poboación máis duramente castigados pola crise. Aínda que é obvio que a renda básica, por importantes efectos que puidese comportar, non é unha medida que por si soa poida acabar coa crise, non nos cabe dúbida de que podería mitigar as súas consecuencias máis duras para estes sectores da poboación. E digamos tamén que defender a renda básica nunha situación de crise económica non significa que consideremos que non haxa moi boas razóns para defendela tamén en épocas de bonanza económica. O que pretendemos é simplemente indicar que algunhas das calidades da renda básica que poden ter efectos beneficiosos en situacións económicas estables, gañan se cabe máis forza nunha situación de crise económica grave como a actual. Por que?

Dispor dunha renda básica indefinida, en caso de perda do posto de traballo, suporía afrontar o futuro de forma menos preocupante. Aínda que é esta unha característica da renda básica para calquera conxuntura económica, nunha situación de crise, onde a cantidade de desemprego é moito maior e as perdas constantes de postos de traballo crecen de forma acelerada, a mencionada característica da renda básica cobra maior importancia social. Dispor dunha renda básica, cando o volume de desempregados é crecente e xa que logo as promesas de reinsertión laboral ou de atopar postos de traballo soan a mentiras piadosas, permitiría asegurar, nin que fóra de forma austera, o porvir máis inmediato.

A pobreza non é soamente privación dos medios materiais de existencia. A pobreza tradúcese tamén en dependencia do arbitrio ou a cobiza doutros, ruptura da autoestima, illamento e compartimentación social de quen a padece. Unha renda básica equivalente polo menos ao limiar da pobreza, sería unha forma de acabar con esta e de loitar contra os seus efectos dun xeito moi directo. Nunha situación de depresión económica na que, como quedou devandito, as porcentaxes de pobreza aumentarán de forma significativa, podéndose chegar pronto a unha proporción dun pobre por cada catro habitantes, a renda básica representaría un bo dique de contención desta onda de pobreza.

Unha renda básica constituiría, así mesmo, un poderoso incentivo á procura de emprego para todas aquelas persoas que o perderon, dado que, a diferenza das prestacións condicionadas que agora existen, non desaparecería como tal cando se empezase a cobrar un salario. A renda básica eliminaría a chamada "*trampa do desemprego*", permitindo afrontar a procura de emprego con maior eficacia e con menos presións coercitivas para os traballadores, presións que adoitan redundar na proliferación de empregos mal pagos, escasamente cualificados e de pouca produtividade, e abriría ademais interesantes perspectivas para o crecemento do emprego a tempo parcial elixido voluntariamente.

A percepción dunha renda básica suporía unha redución do risco no momento de iniciar determinadas actividades de autoocupación. A grandes trazos, hai dous tipos de emprendedores: aqueles que teñen un sostén [familiar, a maioría das veces] que lles permite expor un pequeno proxecto empresarial de forma razoablemente segura, e

aqueles para os cales a autoocupación é a única saída laboral. No segundo caso, o risco non que se incorre non é só perder o investimento, senón perder os medios de subsistencia, o que fai que calquera decisión de investimento afaga resultar moito máis azarosa. Pero o risco non termina aquí: en moitos casos, a falta dun capital inicial mínimo retrae a potenciais emprendedores. A renda básica, en cambio, permitiría aos emprendedores do segundo tipo capitalizar o pequeno proxecto empresarial e, ao tempo, non ser tan dependentes do seu éxito para sobrevivir. Nunha situación depresiva, a renda básica, ademais de representar un incentivo, en calquera caso maior que sen ela, para emprender tarefas de autoocupación, suporía unha maior garantía para poder facer fronte, aínda que fose parcialmente, ás eventualidades dun posible fracaso nunha iniciativa deste tipo, así como a posibilidade de emprender outra con máis posibilidades que a anterior.

Nunha situación de crise económica, os ataques aos postos de traballo e aos salarios son frecuentes: o *Fondo Monetario Internacional*, o *Banco de España*, o *Banco de Bilbao Vizcaya Argentaria* ou a *patronal CEOE*, entre outros organismos, manifestáronse sen a menor brida pola moderación salarial, o despedimento procedente, o abaratamento do "factor traballo" e o recorte das pensións e da protección social. Estamos asistindo a un permanente e renovado anuncio de presentacións de expedientes de liquidación ou de regulación de persoal, sen contar as innumerables pequenas empresas que pechan directamente as súas portas. As loitas de resistencia de maior ou menor intensidade para intentar evitar os despedimentos e a deterioración das condicións de traballo son frecuentes. O papel de caixa de resistencia que a renda básica podería cumprir nas loitas dos traballadores para defender os postos de traballo veríase, polo momento, incrementado. A crise económica pode desembocar nun gran retroceso de conquistas sociais duramente conseguidas. A renda básica podería constituír un eficaz instrumento en mans dos traballadores para resistir a este retroceso, e tamén unha imaxinativa idea para o reforzo e redeseño destas conquistas sociais, incorporando os principios de maior individualización, integración co sistema fiscal, progresividade, redistribución, loita contra a estigmatización e universalidade da protección.

A actual crise puxo de manifesto que, cando interesa e estímase necesario, úsanse enormes cantidades de fondos públicos para intentar salvar unha situación provocada por quen apostaron sen o menor freo pola máxima rendibilidade da especulación financeira. O volume de recursos a mobilizar ou a complexidade política e administrativa non son razóns, por si soas, para oporse a considerar propostas importantes e de calado como o é a renda básica.

Estas son algunhas das reflexións que nos animan a presentar a organizacións sociais, partidos políticos, sindicatos, movementos sociais e á cidadanía en xeral esta proposta social, a renda básica, para que sexa tomada seriamente como unha forma de evitar as consecuencias da crise aos sectores sociais que, ademais de ser os máis prexudicados, non son en absoluto responsables do seu desencadenamiento.

Acábase de crear unha subcomisión no Parlamento español para tratar de estudar a conveniencia dunha renda básica. É un bo momento para explicar as posibilidades desta proposta social.

Na literatura académica especializada fai tempo que se discute con seriedade científica esta idea, e que se presentan e consideran diversas alternativas referentes ao seu

financiamento, así como á súa concreción política. Cremos que chegou o momento de engadir ao rigor académico e científico a vontade política para avanzar polo camiño da renda básica.

A precariedade e a inseguridade económica esténdense a torto e a dereito, ata o punto de alcanzar sectores sociais que, nun pasado non afastado, gozaban de graos relevantes de seguridade socioeconómica. Neste contexto, a renda básica, en tanto que rede material garantida universalmente a través dunha reforma do sistema impositivo, aparece como unha vía para reforzar e mellorar a seguridade material do conxunto da poboación, condición necesaria para o exercicio da cidadanía.

Maio 2009

Rede Renda Básica

Traducción: <http://artabra21.blogspot.com/2009/05/manifesto-unha-renda-basica-na-actual.html>